

Genteknik m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 20 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2005 om genteknik m.m. Motionerna behandlar bl.a. frågor om förbud mot grödor innehållande genetiskt modifierade organismer (GMO), märkning av livsmedel, forskning m.m.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks bl.a. med hänvisning till EG:s rättsakter, tidigare utskottsbehandling samt pågående arbete inom EU och nationellt.

I betänkandet finns 9 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Bakgrund	5
Utskottets överväganden	7
Internationella frågor rörande förbud m.m.	7
Nationella frågor rörande förbud m.m.	8
Genetiska resurser, avel m.m.	9
Märkning av livsmedel	12
Forskning m.m.	13
Offentlighet vid tillståndsärenden	14
Offentlig upphandling	15
Vissa samexistensfrågor	16
Reservationer	18
1. Internationella frågor rörande förbud m.m., punkt 1 (v)	18
2. Internationella frågor rörande förbud m.m., punkt 1 (mp)	19
3. Nationella frågor rörande förbud m.m., punkt 2 (v)	19
4. Genetiska resurser, avel m.m., punkt 3 (fp)	20
5. Genetiska resurser, avel m.m., punkt 3 (kd, v, mp)	21
6. Märkning av livsmedel, punkt 4 (kd, v, mp)	22
7. Forskning m.m., punkt 5 (kd)	22
8. Vissa samexistensfrågor, punkt 8 (fp, kd)	23
9. Vissa samexistensfrågor, punkt 8 (v, mp)	24
Särskilda yttranden	25
1. Internationella frågor rörande förbud m.m., punkt 1 (kd)	25
2. Vissa samexistensfrågor, punkt 8 (c)	25
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	27
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	27

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Internationella frågor rörande förbud m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:MJ415 yrkande 1, 2005/06: MJ448 yrkandena 18 och 19 samt 2005/06:MJ594 yrkande 31.

Reservation 1 (v)

Reservation 2 (mp)

2. Nationella frågor rörande förbud m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:MJ401 i denna del och 2005/06: MJ415 yrkandena 2 och 3.

Reservation 3 (v)

3. Genetiska resurser, avel m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:MJ519 yrkande 35 och 2005/06: MJ593 yrkande 4.

Reservation 4 (fp)

Reservation 5 (kd, v, mp)

4. Märkning av livsmedel

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:MJ401 i denna del, 2005/06: MJ448 yrkande 20, 2005/06:MJ530 yrkande 9, 2005/06:MJ593 yrkande 5 och 2005/06:MJ594 yrkande 29.

Reservation 6 (kd, v, mp)

5. Forskning m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:MJ593 yrkandena 2 och 9 samt 2005/06:MJ594 yrkande 30.

Reservation 7 (kd)

6. Offentlighet vid tillståndsärenden

Riksdagen avslår motion 2005/06:MJ544.

7. Offentlig upphandling

Riksdagen avslår motion 2005/06:MJ401 i denna del.

8. Vissa samexistensfrågor

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:MJ448 yrkande 21, 2005/06: MJ519 yrkande 36 och 2005/06:MJ593 yrkande 3.

Reservation 8 (fp, kd)

Reservation 9 (v, mp)

Stockholm den 26 januari 2006

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Åsa Domeij

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Åsa Domeij (mp), Alf Eriksson (s), Lennart Fremling (fp), Rune Berglund (s), Rolf Lindén (s), Sven Gunnar Persson (kd), Kjell-Erik Karlsson (v), Christina Axelsson (s), Lars Lindblad (m), Jan-Olof Larsson (s), Christin Hagberg (s), Ann-Kristine Johansson (s), Cecilia Widegren (m), Anita Brodén (fp), Berndt Ekholm (s) och Claes Västerteg (c).

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Under allmän motionstid år 2005 väcktes ett antal motioner med sammanlagt 20 yrkanden inom området för genteknik, avel och växtförädling m.m. Dessa yrkanden upptas genom detta betänkande till behandling. Liknande frågeställningar har tidigare varit uppe till behandling i utskottet (bet. 2002/03:MJU11 och 2004/05:MJU8). Utskottet föreslog vid dessa tillfällen att riksdagen skulle avslå samtliga yrkanden med hänvisning bl.a. till EG:s rättsakter samt det pågående arbetet både inom Europeiska unionen och i Sverige.

EG:s rättsakter inom livsmedelsområdet också i den del de berör området för genteknik är till övervägande del totalharmoniserade, vilket innebär att det inte är tillåtet för ett medlemsland att ha vare sig strängare eller mer liberala bestämmelser. Den svenska lagstiftningen baseras därför på rådets direktiv 90/219/EEG om innesluten användning av genetiskt modifierade mikroorganismer, senast ändrat genom rådets direktiv 98/81/EG av den 26 oktober 1998 samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG av den 12 mars 2001 om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön och om upphävande av rådets direktiv 90/220/EEG. Med innesluten användning menas verksamhet där det finns någon barriär (t.ex. växthus eller laboratorium) som begränsar organismernas kontakt med miljön. Ytterligare några viktiga rättsakter på området är Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1829/2003 av den 22 september 2003 om genetiskt modifierade livsmedel och foder samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1830/2003 av den 22 september 2003 om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och om ändring av direktiv 2001/18/EG.

Inom ramen för FN-konventionen om biologisk mångfald undertecknades i maj 2000 i Nairobi ett avtal för internationell handel med genetiskt modifierade organismer (GMO) – Cartagena-protokollet om biosäkerhet. Protokollet, som trädde i kraft den 11 september 2003, bygger bl.a. på försiktighetsprincipen så som den kommit att formuleras i juni 1992 i Rio-deklarationen om miljö och utveckling. Genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1946/2003 av den 15 juli 2003 om gränsöverskridande förflyttning av genetiskt modifierade organismer har Cartagena-protokollet genomförts i EU.

De nationella bestämmelserna om GMO återfinns i miljöbalken, som innehåller grundläggande och övergripande bestämmelser om bl.a. tillståndskrav och tillsyn. I miljöbalken finns även bestämmelser om krav på märkning av GMO. Myndigheterna skall säkerställa att en adekvat märkning finns så att det klart och tydligt framgår att det är frågan om en GMO. Mer detaljerade bestämmelser finns i förordningen (2000:271) om

innesluten användning av genetiskt modifierade organismer samt i förordningen (2002:1086) om utsättning av genetiskt modifierade organismer. Detaljerade bestämmelser återfinns dessutom i en rad myndighetsföreskrifter. Läkemiddelsverket har givit ut föreskrifter och allmänna råd om avsiktlig utsättning vid klinisk prövning av läkemedel som innehåller eller består av GMO (LVFS 2004:10). Föreskrifterna gäller de fall där läkemedel eller deras utsöndringsprodukter som innehåller eller består av GMO införs i miljön. Arbetsmiljöverket är tillsynsmyndighet för innesluten användning av genetiskt modifierade mikroorganismer (GMM). Föreskrifter om detta finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter AFS 2000:5. Arbetsmiljöverket har dessutom givit ut föreskrifter om mikrobiologiska arbetsmiljörisker (ej hela namnet) (AFS 2005:1). Kemikalieinspektionen har föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer. Dessutom finns Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:2) om genetiskt modifierade vattenlevande organismer. Det svenska regelverket syftar till att skydda människors hälsa och miljön samt att säkerställa att etiska hänsyn tas i den gentekniska verksamheten.

I Sverige har den statliga myndigheten Gentekniknämnden till uppgift att följa den nationella och internationella utvecklingen på genteknikområdet, bevaka de etiska frågorna och genom rådgivande verksamhet främja en etiskt försvarbar och säker användning av gentekniken så att människors och djurs hälsa och miljön skyddas. Nämnden skall anmäla till regeringen om något användningsområde eller någon planerad användning av gentekniken kan sättas i fråga från etiska eller humanitära synpunkter. Bestämmelser om Gentekniknämndens verksamhet återfinns i förordningen (1994:902) med instruktion för Gentekniknämnden.

Utskottets överväganden

Internationella frågor rörande förbud m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (kd) om vilken linje Sverige skall driva inom EU vid tillståndsgivning, en motion (v) om att Sverige skall verka för att EU skall vara en GMO-fri zon samt två motionsyrkanden (mp) om vilken linje Sverige skall driva beträffande GMO i olika beslutsforum och rörande genmodifikation av livsmedelsproducerande djur. Utskottet hänvisar huvudsakligen till gällande regelverk.

Jämför reservationerna 1 (v) och 2 (mp) samt särskilt yttrande 1 (kd).

Motionerna

I motion MJ594 (kd) yrkande 31 anförs att Sverige inom EU skall driva uppfattningen att all tillståndsgivning angående odling av GMO och utsläppande av GMO-produkter på marknaden skall föregås av etisk prövning, nyttoprövning och samhällsekonomisk prövning.

Enligt motion MJ415 (v) yrkande 1 bör allmänhetens intresse överordnas handelsintressen, och regeringen bör därför inom EU verka för att EU skall vara en GMO-fri zon. Trots att konsumenterna inom EU under lång tid har varit negativa till GMO-produkter pågår ett stort arbete med att övertyga konsumenterna om att riskerna med sådana produkter är minimala. I stället bör konsumenternas inställning accepteras. I motion MJ448 (mp) yrkande 18 anförs att kommissionens tidigare moratorium mot godkännande av nya GMO-grödor har, trots att det kommer alltfler rapporter om negativa konsekvenser av användning av GMO, såsom spridning till den omgivande miljön, minskad biologisk mångfald och ökad bekämpningsmedelsanvändning, upphävts. Motionärerna anser att regeringen skall motsätta sig godkännande av genmodifierade organismer för kommersiella syften i alla relevanta beslutsforum. Vidare skall ett förbud mot genmanipulation av livsmedelsproducerande djur införas (yrkande 19).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare behandlat frågan om etisk prövning av olika tillämpningar inom gentekniken (bet. 2004/05:MJU8). Därvid uttalades att det med hänsyn till det gällande regelsystemet på området inte var nödvändigt med ett riksdagsuttalande i frågan. Nyttoprövning vid tillståndsgivning sker bl.a. hos ansökande företag som i samband med ansökan tar ställning till om det finns ett värde för exempelvis jordbruket med introduktionen

av en GMO. Den behöriga svenska myndigheten, Jordbruksverket, gör även vid sin prövning en jämförelse med motsvarande konventionell gröda och påverkan på jordbruket. Samhällsekonomisk analys av GMO har skett och sker via forskningsinstitut. Utskottet, som vidhåller tidigare redovisad uppfattning, avstyrker med det anförda motion MJ594 (kd) yrkande 31.

Såsom anförts ovan är EU:s rättsakter på livsmedelsområdet till övervägande del totalharmoniserade. Detta innebär att det inte är tillåtet för ett medlemsland att ha vare sig strängare eller liberalare bestämmelser (jfr även vad utskottet tidigare uttalat i bl.a. bet. 2002/03: MJU11). Bedömningen om tillstånd skall ges till en specifik GMO görs från fall till fall, och varje medlemsstat kan påverka frågan om godkännande. Härvid bör särskilt uppmärksammas att regeringen och behöriga svenska myndigheter har att tillämpa den s.k. försiktighetsprincipen vid bedömningen av eventuella tillstånd samt att endast GMO som är säkra för miljön och människors hälsa skall finnas på marknaden. Som utskottet tidigare redovisat intar Sverige en stor restriktivitet vid bedömningen av GMO. Den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) går igenom tillståndsansökningar utifrån motsvarande principer som de svenska myndigheterna. Det sagda innebär enligt utskottets mening att syftet med motionerna MJ415 (v) yrkande 1 och MJ448 (mp) yrkande 18 i stort sett är tillgodosett och att dessa inte bör föranleda vidare åtgärd.

Den gemenskapslagstiftning som finns ger möjlighet till godkännande av alla typer av modifierade organismer, även djur. För närvarande är dock inga modifierade djur för livsmedelsproduktion godkända och det finns inga ansökningar om godkännande av sådana djur i EU. Regeringen har att ta ställning i frågan om och när en sådan ansökan inkommer. Mot denna bakgrund bedömer utskottet att det i dagsläget inte är nödvändigt med ett riksdagsuttalande i frågan, varför motion MJ448 (mp) yrkande 19 avstyrks.

Nationella frågor rörande förbud m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (v) med yrkande att Sverige skall verka för en nationell reglering av GMO-produktion och införa förbud mot GMO samt två motioner (v, fp) om tillämpning av försiktighetsprincipen vid hantering av GMO. Utskottet hänvisar till gällande regelverk, såväl nationellt som inom EU.

Jämför reservation 3 (v).

Motionerna

I motion MJ415 (v) yrkande 2 begärs att Sverige skall verka för en nationell reglering av GMO-produktion och försäljning samt att förbud mot GMO skall tillämpas med åberopande av den särskilda skyddsklausul som finns i direktiv 2001/18/EG. Vidare skall Sverige enligt yrkande 3 tillämpa försiktighetsprincipen även för produktion, distribution och försäljning av GMO. Även motionärerna bakom motion MJ401 (fp) (delvis) efterlyser att försiktighetsprincipen skall tillämpas såvitt avser odling av GMO.

Utskottets ställningstagande

I direktiv 2001/18/EG finns en skyddsklausul (artikel 23) enligt vilken en medlemsstat under vissa förutsättningar får begränsa eller förbjuda t.ex. användning av en produkt som innehåller GMO inom statens territorium. Bestämmelsen är – kort uttryckt – tillämplig om det framkommer nya eller kompletterande uppgifter efter det att en GMO godkänts och staten på grundval av dessa uppgifter har välgrundade skäl att anta att GMO:n utgör en risk för människors hälsa eller miljön. För det fall risken är allvarlig är medlemsstaten skyldig att agera. Av det sagda följer att bestämmelsen bara är möjlig att tillämpa i ett enskilt fall avseende en specifik GMO. Det saknas således förutsättningar att med tillämpning av skyddsklausulen generellt förbjuda eller begränsa användningen av GMO i en medlemsstat (jfr även bet. 2002/03:MJU11 s. 8 f. och 2004/05:MJU8 s. 10). På grund av det anförda avstyrker utskottet motion MJ415 (v) yrkande 2.

I betänkande 2002/03:MJU11 s. 10 behandlade utskottet ett motionsyrkande avseende en strikt tillämpning av försiktighetsprincipen i fråga om genmodifierade organismer. Utskottet bedömde då att yrkandet fick anses i allt väsentligt tillgodosett, huvudsakligen med hänsyn till hur försiktighetsprincipen betonas i på området gällande regelverk. Utskottet, som kvarstår vid denna bedömning, avstyrker därför motion MJ415 (v) yrkande 3 och motion MJ401 (fp) (delvis).

Genetiska resurser, avel m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (fp) om att Sverige inom EU skall verka för en enhetlig lagstiftning för såväl GMO som konventionell avel/växtförädling samt en motion (mp) om att Sverige skall verka för att stärka småjordbrukares, verksamma i utvecklingsländer, ställning på sin lokala marknad. Utskottet hänvisar huvudsakligen till gällande regelverk och det pågående arbetet på området.

Jämför reservationerna 4 (fp) och 5 (kd, v, mp).

Motionerna

Gentekniken har nu nått ett stadium där den får betraktas som en mogen teknik. Med tiden har dock också medvetenheten ökat om de risker som traditionell avel och växtförädling medför. Det är därutöver uppenbart att nya förädlingstekniker numer utvecklas specifikt för att kringgå lagstiftningen kring genteknik. Enligt motion MJ519 (fp) yrkande 35 skall Sverige inom EU därför verka för en enhetlig lagstiftning inom EU vad gäller konsumentssäkerhet och etik rörande avel och växtförädling som är likvärdig för såväl traditionella som gentekniska förädlingsmetoder.

Det är viktigt att småjordbrukare i utvecklingsländer kan hävda sig mot stora företag på sin lokala marknad. Detta har betydelse för nationalekonomin, folkhälsan och självbestämmandet i dessa länder. I motion MJ593 (mp) yrkande 4 framförs därför att Sverige bör verka för att småjordbrukares rättigheter stärks i internationella konventioner såvitt rör patent, avsalu, låntagning och i marknadshänseende.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare behandlat en motion där en teknikneutral lagstiftning som omfattar såväl traditionella som gentekniska förädlingsmetoder efterfrågades (2004/05: MJU8). Utöver vad som där framgår har utskottet från Regeringskansliet inhämtat att denna fråga hittills ännu inte aktualiserats i någon större utsträckning inom EU-samarbetet, detta till skillnad från GMO-frågan, vilken har fått stor uppmärksamhet. Regeringen har valt att koncentrera de svenska insatserna på de förslag som rent faktiskt har framlagts, varför konventionell växtförädling och integrering av lagstiftningen inte har varit uppe till diskussion. Däremot har frågan om avel med djur börjat behandlas. Detta arbete är dock i ett mycket tidigt stadium och någon ståndpunkt har ännu inte hunnit formuleras. Mot bakgrund av det anförda samt med hänsyn till vad utskottet tidigare uttalat om gällande djurskyddslagstiftning och den svenska inställningen till djurhållning rent generellt, finner utskottet inte att det är påkallat med ett riksdagsuttalande i det aktuella avseendet. Utskottet avstyrker därför motion MJ519 (fp) yrkande 35.

Utskottet har tidigare behandlat ett yrkande om att Sverige bör verka för ett ökat skydd för lokalbefolkningars rätt till sina genetiska resurser (2004/05: MJU8). Vad gäller jordbrukare i utvecklingsländernas ställning på sin lokala marknad, utländska intressens tillträde till denna och frågor om krediter kan följande anföras. I riksdagens beslut angående propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03: 122, bet. 2003/04: UU3, rskr. 2003/04: 112) fastställdes dels ett mål för politiken för global utveckling, som gäller för alla politikområden, dels ett kompletterande mål för politikområdet internationellt utvecklingssamarbete. Målet för alla politikområden är att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Till det övergripande målet om en rättvis och hållbar

global utveckling har fogats ett kompletterande mål för svenskt utvecklings-samarbete: att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.

Vad gäller tillträde till marknader i utvecklingsländer framhöll utrikesutskottet i betänkande 2003/04:UU3 Sveriges politik för global utveckling att frihandel gynnar ett lands och hela världens utveckling. Ensidiga handelsliberaliseringar från olika länders sida kan befrämja tillväxt och välfärd på lång sikt. Övergångsvis kan dock problem uppkomma, och det finns, särskilt på jordbruksområdet, anledning att uppmärksamma de effekter som kan påverka u-länderna. Det råder även bred enighet om att friare handel över nationsgränserna generellt leder till högre sysselsättning och ökat välbefinnande. Betydelsen av utrikeshandel och internationella investeringar för ekonomisk utveckling är också väl dokumenterad. Utrikesutskottet underströk dock i betänkandet att ett centralt inslag i svensk politik måste vara att ge utvecklingsländerna möjlighet att reformera sin handelspolitik i en takt och i en sådan ordning att processen ingår som en del i landets övergripande utvecklingsstrategi. Det finns anledning att ge u-länder längre övergångsperioder än i-länder för att införa specifika åtaganden.

Beträffande lantbrukares ställning på sin lokala marknad och möjlighet till kreditgivning har utrikesutskottet uttalat att livsmedelssäkerhet liksom landsbygds- och jordbruksutveckling har stor betydelse för ett lands utvecklingsförutsättningar. Dessa frågor måste utgöra integrerade delar av nationella och internationella utvecklingsstrategier. Detta är en uppfattning som också framförts av världssamfundet och som slås fast i slutsatserna från FN:s världstoppmöte i september 2005. Där sägs att det – om millenniemålen skall kunna nås – är nödvändigt att öka de produktiva investeringarna i landsbygds- och jordbruksutveckling för att åstadkomma livsmedelssäkerhet. FN:s medlemsstater åtar sig att öka sitt stöd till jordbruksutveckling och till uppbyggnad av handelskapacitet inom jordbrukssektorn i utvecklingsländer.

Många fattiga står helt utanför den formella finansiella sektorn och saknar möjligheter att få låna i vanliga banker. Så kallade mikrokrediter öppnar nya möjligheter för dem och har visat sig kunna göra stor skillnad för män och kvinnor som lever i fattigdom. Erfarenheterna visar, enligt t.ex. Sida, att kvinnor i många fall är de bästa låntagarna, eftersom de dels är bättre på att betala tillbaka sina lån, dels investerar i familjens och barnens behov i högre grad än männen. Utrikesutskottet såg därför mycket positivt på mikrokrediter och anser det angeläget att det internationella arbetet med att utveckla nya metoder på detta område går vidare. Sverige stöder lokala projekt i Afrika, Asien samt Latinamerika och Central- och Östeuropa som syftar till att ge stöd till kvinnors egna idéer och förmåga att försörja sig bl.a. vad gäller tillgång till krediter inklusive mikrolån. Det anförda innebär enligt utskottet att motion MJ593 (mp) yrkande 4 får anses till stor del tillgodosedd. Motionen avstyrks.

Märkning av livsmedel

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker fem motioner (kd, c, mp) om märkning av produkter som innehåller GMO. Utskottet finner dem tillgodosedda med de regelverk som finns.

Jämför reservation 6 (kd, v, mp).

Motionerna

Då kunskapen om hur miljö och hälsa påverkas inte är tillräcklig bör enligt motion MJ530 (kd) yrkande 9 de producenter som använder GMO i sina produkter tydligt informera om detta. Detta exempelvis avseende kött av djur som utfodrats med modifierat foder. Sverige bör ha som sin principiella ståndpunkt att konsumenten skall ha rätt att bestämma huruvida hon eller han vill konsumera livsmedel där GMO använts i framställningsprocessen. I motion MJ401 (c) (delvis) framförs liknande synpunkter. Enligt den sistnämnda motionen bör Sverige vara pådrivande i EU och andra internationella organ så att de märkningssystem som införs skall vara tydliga och lättförstådda. Ytterligare skall märkning vara obligatorisk för produkter som kan innehålla genmodifierade ingredienser. Skälet för detta är att det inte är godtagbart att tillåta en hantering av genmodifierade produkter som inte tar hänsyn till konsumenter och producenter som inte vill använda sådana. Enligt motion MJ448 (mp) yrkande 20 skall reglerna för märkning av produkter som består av eller har framställts av GMO utökas till varor som har tagits fram med hjälp av GMO-produkter, såsom kött från grisar som ätit GMO-soja.

I motion MJ594 (kd) yrkande 29 framförs kravet att någon nedre gräns för procentandelen av GMO-gröda inte bör finnas i EU:s märkningssystem. Förbud mot inblandning av GMO i livsmedel utan tydlig konsumentmärkning och en nolltolerans även mot låg inblandning begärs i motion MJ593 (mp) yrkande 5.

Utskottets ställningstagande

Motioner med likartade yrkanden som de aktuella har tidigare behandlats i utskottet, senast i bet. 2004/05:MJU8. Utskottet uttalade då att motionerna kunde anses tillgodosedda med det gällande regelverket. Det har nu inte framkommit något skäl att göra annan bedömning. Motionerna MJ530 (kd) yrkande 9, MJ401 (c) (delvis), MJ448 (mp) yrkande 20, MJ594 (kd) yrkande 29 och motion MJ593 (mp) yrkande 5 avstyrks därför.

Forskning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker två motioner (kd, mp) om ökade resurser till forskning om säkerhet och risker med GMO samt en motion (mp) med yrkande om tillkännagivande att den populärvetenskapliga diskursen skall breddas. Utskottet hänvisar huvudsakligen till det arbete som pågår i Sverige och i EU.

Jämför reservation 7 (kd).

Motionerna

Risikoforskningen får till större delen bekostas av det allmänna. Med hänsyn till försiktighetsprincipen efterlyses i motion MJ593 (mp) yrkande 2 en ökning på sikt av resurserna till risikoforskning om miljöpåverkan och ekologiska effekter av GMO-grödor. Liknande synpunkter framförs i motion MJ594 (kd) yrkande 30. Där anmärks att Europeiska kommissionen nyligen gjort en sammanställning av all forskning rörande säkerhet och risker med GMO som finansierats av EG/EU åren 1984–2000. Sverige hamnade sist i denna sammanställning. En internationell expertgrupp har också gjort en granskning av svenska forskningsprojekt inom växtfysiologi och växtmolekylärbiologi (Vetenskapsrådets rapport 2003:6). Slutsatsen av denna granskning blev att mer forskningsmedel behövs och att de låga anslagen gjorde att den svenska forskningen ofta gick på halvfart.

I motion MJ593 (mp) yrkande 9 begärs ett tillkännagivande om behovet att bredda både den populärvetenskapliga diskursen och den etiska diskussionen om rättvisa, om etiska begränsningar och om att använda andra varelser för sina egna syften genom ökad utbildning samt informationsspridning.

Utskottets ställningstagande

I den forskningspolitiska propositionen *Forskning för ett bättre liv* (prop. 2004/05:80 s. 209 f.) påpekas att gentekniken kommer att innebära stora möjligheter att modifiera växter, mikroorganismer och djur för bestämda syften. Med ökade kunskaper kring växternas stamceller kan vägen öppnas till ökad produktion och möjlighet att styra kvaliteten hos skogsträd och jordbruksväxter. Detta kan ge nya industriella bioråvaror och effektivare produktionsmetoder som kan bli viktiga för de areella näringarna och till dessa knutna industrier i en hårdnande internationell konkurrens. En viktig förutsättning för nyttjandet av kunskaperna är att det inte får innebära risker för människors eller djurs hälsa eller för miljön och att det är förenligt med högt ställda etiska krav. För att säkerställa detta krävs forskning som ger underlag för de riskbedömningar som måste göras av tidigare oprövade organismer. Forskningen bör gälla såväl ekologiska och genetiska effekter av genetiskt modifierade organismer i miljön som eventuella hälso-

risker med livsmedel som innehåller eller är baserade på sådana organismer. I propositionen föreslogs en sammanlagd ökning med totalt 60 miljoner kronor under perioden för bl.a. forskning om hållbar utveckling inom den gröna sektorn. Formas har sedan år 2000 (inkl. tidigare SJFR) satsat drygt 30 miljoner kronor, varav 12 miljoner i särskild satsning på risker med GMO inom jordbruk, skogsbruk samt växt- och djurområdena. Det motsvarar lite drygt 5 miljoner kronor per år. Från Regeringskansliet har inhämtats att Formas i sitt underlag till styrelsens strategidiskussioner har framfört behovet av att satsa mer på forskning om risker, bl.a. inom GMO-området. Enligt Regeringskansliets mening kommer forskningen inom området med stor sannolikhet att öka i framtiden. Sveriges och EU:s egen avvaktande hållning i GMO-frågan (det s.k. GMO-moratoriet inom EU) har gjort att forskningen inom området inte riktigt aktualiserats. I arbetet med EU:s kommande 7:e ramprogram för forskning har Sverige aktivt medverkat till forskningsaktiviteterna inom det föreslagna temat "livsmedel, jordbruk och bioteknik" som bl.a. innebär att forskning kring risker med GMO lyfts fram. Utskottet finner att syftet med motionerna MJ593 (mp) yrkande 2 och MJ594 (kd) yrkande 30 mot bakgrund härav får anses tillgodosett, varför motionerna bör lämnas utan vidare åtgärd i berörda delar.

Beträffande den populärvetenskapliga diskursen m.m. så anser utskottet att det är viktigt att utveckla informationen och diskussionen på vetenskaplig grund, exempelvis för att inte skräckhistorier och myter kring gener och mat skall få allt utrymme i medierna och snedvrیدا diskussionen. Nyttan måste vägas mot risker och etiska ställningstaganden. Detta görs i dag bl.a. genom Gentekniknämnden och informationsinsatser från aktuella forskningsråd. Det sagda innebär enligt utskottets uppfattning att motion MJ593 (mp) yrkande 9, till den del den inte är tillgodosedd, inte bör föranleda ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Offentlighet vid tillståndsärenden

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (c) som efterlyser ökad öppenhet i tillståndsärenden som gäller GMO med hänvisning till det regelverk som finns.

Motionen

Det är enligt motion MJ544 (c) nödvändigt med en ökad öppenhet kring myndigheternas GMO-bedömningar. För att även i framtiden kunna utveckla tekniken och samtidigt upprätthålla tilltron till säkra livsmedel är avvägningen mellan sekretess för företagshemligheter och öppenhet för granskning central. Greenpeace sökte i ett uppmärksammat fall få granska

Jordbruksverkets handlingar avseende marknadsgodkännande för MON863 och GT73. Detta avslogs av Jordbruksverket och frågan överklagades, men även då avslogs begäran. Det kan inte vara rimligt att formulera lagstiftningen så att allt som kan skada den sökande klassificeras som hänförligt till skada för företagets konkurrenskraft. Snarare uttalas ju i lagstiftningen att vissa uppgifter inte får behandlas som konfidentiella och till dem hör miljöriskbedömningen. Det är rimligt att det finns en proportionalitet mellan sekretess, företagsrisker och risker för allmänhet och miljö. Det är därför angeläget att tydliggöra lagstiftningen så att möjligheterna till kritisk och öppen granskning kan göras av myndigheternas grunder för sin bedömning. I annat fall riskeras tilltron långsiktigt till myndigheternas självständighet och oberoende.

Utskottets ställningstagande

Största möjliga öppenhet och offentlighet vid tillståndsärenden med GMO är – som utskottet tidigare uttalat (bet. 2004/05:MJU8 s. 13) – av stor vikt. Som utskottet där konstaterade har Sverige en lång tradition av öppenhet i olika sammanhang och lämnar i ärenden om GMO generellt ut mer information än andra medlemsstater i EU. Information om tillståndsärenden publiceras också på de behöriga myndigheternas hemsidor, såväl på EU-nivå som nationellt. Regleringen av vilken information som kan lämnas ut har sin grund i direktiv 2001/18/EG och innebär att en avvägning skall göras mellan allmänhetens krav på insyn och skyddet av företagets intressen. Utskottet vill vidare, beträffande den begäran om utfående av handlingar som motionären nämnt, anmärka att Regeringsrätten (dom den 23 november 2005 i mål nr 7160-04) har bifallit ansökan såvitt gäller handlingarna rörande majsen MON863. Regeringsrätten upphävde av processuella skäl kammarrättens dom i den del som avsåg handlingarna rörande rapsen GT73 och återförvisade målet till kammarrätten för ny prövning. Utskottet, som även fortsättningsvis förutsätter att hanteringen av tillståndsärenden kommer att kännetecknas av största möjliga öppenhet, finner sammantaget att det saknas skäl att ändra den tidigare bedömningen att det inte är nödvändigt med ett uttalande från riksdagens sida i frågan. Motion MJ544 (c) avstyrks därför.

Offentlig upphandling

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion (c) om möjlighet för upphandlande enheter att ställa miljökrav vid upphandlingen. Utskottet hänvisar till det arbete som pågår på området.

Motionen

Kommuner och landsting bör enligt motion MJ401 (c) (delvis) genom reglerna om offentlig upphandling ha möjlighet att ställa krav på att de livsmedel som upphandlas är garanterat fria från GMO.

Utskottets ställningstagande

De svenska reglerna om offentlig upphandling (lagen [1992:1528] om offentlig upphandling) har tillkommit genom införlivande av gemenskapsrättsliga direktiv. Det är enligt nu gällande lagstiftning möjligt att ställa miljökrav vid offentliga upphandlingar. Det är inte helt klarlagt specifikt vilka krav som får ställas och eventuella miljökrav måste vara förenliga med de övriga principer som bär upp lagen om offentlig upphandling, såsom kravet på likabehandling. Efter att nya gemenskapsrättsliga regler har antagits på området (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG om upphandling av vatten, energi, transporter och posttjänster, och 2004/18/EG om offentlig upphandling av byggtjänster, varor och tjänster) har den s.k. Upphandlingsutredningen i SOU 2005:22 lämnat förslag till hur dessa skall genomföras i svensk rätt. De nya direktiven motsvarar i sak i stort sett de äldre direktiv som de ersätter. Upphandlingsutredningen har fått tilläggsdirektiv (Kommittédirektiv 2005:39) enligt vilket den särskilda utredaren bl.a. skall göra en fördjupad analys av möjligheterna att ställa miljökrav eller sociala krav vid upphandlingen. Uppdraget skall redovisas senast den 13 januari 2006. Utskottet anser med hänsyn till det pågående arbetet på området att det inte är påkallat att riksdagen gör ett uttalande i frågan. Motion MJ401 (c) (delvis) bör därför lämnas utan vidare åtgärd.

Vissa samexistensfrågor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker två motioner (fp, mp) om behovet av ersättningsregler i samexistenssituationer mellan genmodifierade grödor och konventionella grödor samt en motion (mp) om skydd för ekologiska grödor. Utskottet finner att syftet med motionerna är tillgodosett.

Jämför reservationerna 8 (fp, kd) och 9 (v, mp) samt särskilt yttrande 2 (c).

Motionerna

Motionärerna bakom motion MJ519 (fp) yrkande 36 framhåller att det krävs en speciallagstiftning för genmodifierade växter vad avser kommersiellt skydd för konventionella grödor, särskilt för ekologiskt odlade grödor,

mot inblandning av GMO. Regeringen har uppdragit åt Jordbruksverket att ta fram en förordning som behandlar samexistens. Men den väsentligaste frågan om samexistens, nämligen den om skadestånd till konventionella odlare och ekoodlare, berörs inte. Regeringen bör snarast tydliggöra hur denna fråga skall beaktas. Även i motion MJ448 (mp) yrkande 21 efterfrågas en reglering som innebär att den som odlar GMO skall ersätta skador som denne orsakar GMO-fria odlingar, exempelvis genom ett strikt skadeståndsansvar och särskilda GMO-skadefonder dit den som odlar GMO är skyldig att betala.

I motion MJ593 (mp) yrkande 3 begärs att regeringen skall verka för att samodlingsreglerna utformas så att ekologisk odling helt skyddas från intrång av GMO och att säkerhetszonerna runt GMO-odlingar sätt maximalt.

Utskottets ställningstagande

I budgetpropositionen för år 2006 (prop. 2005/06:1, utgiftsområde 23, s. 86) framhålls bl.a. att det finns ett behov av ett tydligt regelverk för odling av GMO för att möjliggöra samexistens mellan alla tillåtna odlingsformer. Jordbruksverket har därför fått i uppdrag att lämna förslag på odlingsregler för GMO-grödor. Uppdraget redovisades den 16 december 2005. Enligt Regeringskansliet ingår detta som underlag nu i det arbete som pågår med att utforma en förordningstext beträffande hur man skall gå tillväga för att få odla GMO. Den kommer att innehålla dels en allmän del, dels en grödspecifik del (avstånd till andra odlingar etc.), som kommer att kompletteras efterhand med nya grödor som kan tänkas bli godkända. Förordningstexten beräknas vara klar i mars 2006. Den måste sedan notifieras till kommissionen. Regeringen avser även att tillsätta en utredare med uppdrag att analysera och lämna förslag bl.a. vad gäller ansvarsfrågor vid samexistens mellan GMO-grödor, konventionella grödor samt ekologiska grödor. Enligt vad utskottet erfarit beräknas denna utredning starta i början av år 2006. Vidare har Miljöansvarsutredningen fått tilläggsdirektiv att utreda ansvarsfrågan vid spridning av GMO till omgivningen. Dessa utredningar kommer att försöka samordna redovisningen av sina uppdrag. Vidare har frågan om samexistens även uppmärksamats inom det nordiska samarbetet. Nordiska rådet har i en rekommendation (16/2003) angivit att Nordiska ministerrådet bör genomföra en utredning av samexistensfrågor och ta fram riktlinjer. Utskottet anser att det anförda innebär att syftet med motionerna MJ519 (fp) yrkande 36, MJ448 yrkande 21, och MJ593 yrkande 3 är tillgodosett, varför de avstyrks i berörda delar.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Internationella frågor rörande förbud m.m., punkt 1 (v) av Kjell-Erik Karlsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om att Sverige inom EU borde verka för att EU skall bli en GMO-fri zon. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ415 yrkande 1 och avslår motionerna 2005/06:MJ448 yrkandena 18 och 19 samt 2005/06: MJ594 yrkande 31.

Ställningstagande

Odlingen av genmodifierade grödor utanför Europa växer lavinartat, framför allt i USA. I Sverige odlas ännu så länge genmodifierade grödor bara i fältförsök. De svenska odlarna och konsumenterna är tveksamma och det svenska jordbruket är i dag GMO-fritt. Ett antal genmodifierade grödor har nu godkänts för kommersiell odling inom EU och denna odling förekommer redan i Spanien och Tyskland. På grund av konsumenternas negativa inställning till GMO inom EU har handelsrelationen mellan framför allt USA och EU påverkats starkt negativt. Europas konsumenter vill helt enkelt inte ha in genmodifierade livsmedel, trots att detta enligt WTO tolkas vara i strid med frihandelsprincipen. I stället för att acceptera konsumenters och producenters inställning pågår ett stort arbete med att övertyga konsumenter och producenter om att riskerna med GMO är minimala. EU har under ett flertal år jobbat med att ta fram nya regelverk kring hur GMO skall få spridas för att vinna konsumenternas förtroende för GMO. Allmänhetens inställning bör överordnas handelsintressen och regeringen bör därför inom EU verka för att EU skall vara en GMO-fri zon. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Internationella frågor rörande förbud m.m., punkt 1 (mp) av Åsa Domeij (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om Sveriges inställning till GMO i olika beslutsforum samt om förbud mot genmanipulation av livsmedelsproducerande djur. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ448 yrkandena 18 och 19 samt avslår motionerna 2005/06:MJ415 yrkande 1 och 2005/06:MJ594 yrkande 31.

Ställningstagande

Miljöpartiet de gröna ser med stor skepsis på den ökande användningen av genmanipulerade organismer (GMO) inom jordbruket. Trots att det kommer alltfler rapporter om negativa konsekvenser av användning av GMO, såsom spridning till den omgivande miljön, minskad biologisk mångfald och ökad bekämpningsmedelsanvändning, har EG-kommissionens tidigare moratorium mot godkännande av nya GMO-grödor upphävts. Sverige bör motsätta sig godkännande av genmanipulerade organismer för kommersiell användning i alla relevanta beslutsforum, och genmanipulation av livsmedelsproducerande djur skall vara helt förbjudet. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Nationella frågor rörande förbud m.m., punkt 2 (v) av Kjell-Erik Karlsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om nationell reglering av GMO samt om att försiktighetsprincipen skall tillämpas även för produktion, distribution och försäljning av GMO. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ415 yrkandena 2 och 3 samt avslår motion 2005/06:MJ401 i denna del.

Ställningstagande

Under sommaren skedde omröstning i ministerrådet kring ett förslag om att upphäva enskilda medlemsländers rätt att ha kvar förbud mot vissa GMO-grödor. Sverige valde, i stället för att rösta emot förslaget för en fortsatt nationell reglering, att lägga ned sin röst. Tack vare att andra länder inom EU röstade emot förslaget röstades förslaget ned och de nationella förbuden finns nu kvar. Sveriges inställning är dock att inte tillämpa nationella

regler utan att följa EU:s linje. Sveriges regering menar att den gemensamma lagstiftningen har förhandlats fram av medlemsländerna och är således en gemensam vilja inom unionen. Regeringen anser därför att det är viktigt, både ur ett trovärdighetsperspektiv och ur ett rättsligt perspektiv, att denna lagstiftning följs av medlemsstaterna. Detta är anledningen till att Sverige inte vill tillämpa den särskilda skyddsklausulen som innebär att enskilda länder kan välja att ha ett fortsatt stopp för vissa GMO-grödor. Sverige skall verka för att nationell reglering av GMO-produktion och försäljning samt förbud mot GMO skall tillämpas. Vidare diskuteras flitigt frågan om GMO innebär risker för hälsa och miljö. Det finns trots allt bevis för att GMO-grödor kan sprida sig till vilda arter, vilket i förlängningen skulle kunna få förödande konsekvenser på ekosystemen. Brittiska forskare har bland annat hittat vild åkersenap som är resistent mot bekämpningsmedel. Motståndskraften har växten fått från en modifierad gen, ursprungligen hemmahörande i genmodifierad raps som tidigare odlats på det fält där åkersenapen växte. Det finns inte några garantier för att GMO inte utgör risker för hälsa och miljö. Sverige skall därför tillämpa försiktighetsprincipen även för produktion, distribution och försäljning av GMO. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Genetiska resurser, avel m.m., punkt 3 (fp)

av Lennart Fremling (fp) och Anita Brodén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om en enhetlig lagstiftning om avel och förädling som är teknikneutral. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06: MJ519 yrkande 35 och avslår motion 2005/06: MJ593 yrkande 4.

Ställningstagande

Det finns i dag inga vetenskapliga bevis för att gentekniken som sådan, om den används på ett riktigt sätt, orsakar risker för konsumenter eller miljö. Däremot kan man inte utesluta att vissa genmodifierade organismer, likaväl som organismer som förädlats enligt traditionella metoder, kan orsaka problem både för miljö och konsumentens säkerhet. Det är av flera skäl nu rimligt att gå från en specifik lagstiftning endast riktad mot gentekniken till en generell lagstiftning som behandlar hela området vad avser avel och växtförädling på ett likvärdigt sätt. För det första har gentekniken nått ett stadium där man får betrakta den som en mogen teknik. För det andra blir vi alltmer medvetna om de risker som traditionell avel och växtförädling samt inte minst införandet av för ekosystemet främmande arter kan orsaka. Dessutom börjar vi nu nå ett stadium där det är uppenbart att

nya förädlingstekniker utvecklas specifikt för att kringgå lagstiftningen kring genteknik, trots att effekter och risker med tekniker som t.ex. TILLING (där man avsiktligt skapar mutationer genom joniserande strålning) får anses vara likvärdiga med genteknik. Vi anser därför att Sverige borde verka för en enhetlig lagstiftning inom EU vad gäller konsumentssäkerhet och etik rörande avel och växtförädling som är likvärdig för både traditionella och gentekniska förädlingsmetoder. Den etiska lagstiftningen borde bl.a. ta hänsyn till hur djurhälsan påverkas av förädling och borde leda till att avarter såsom t.ex. uppfödning av Belgian Blue skulle kunna hindras. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Genetiska resurser, avel m.m., punkt 3 (kd, v, mp)

av Åsa Domeij (mp), Sven Gunnar Persson (kd) och Kjell-Erik Karlsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om att Sverige bör verka för att småjordbrukares rättigheter i patent, avsalu, låntagning och marknadshänseende stärks i internationella avtal och konventioner. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ593 yrkande 4 och avslår motion 2005/06:MJ519 yrkande 35.

Ställningstagande

Stora företag opererar framgångsrikt över hela världen och sätter både den rättvisa världshandeln och den biologiska mångfalden ur spel. Den s.k. gröna revolutionen som under sjuttioalet fick en mängd småbönder i syd att slå sig samman och skapa monokulturer med konstgödsling, konstbevattning och konstlad marknadsföring har fortsatt; nu med tillskott av genförändrade grödor för bättre avsalu på exportmarknaden. Enligt vår mening behöver världen, både för stabil nationalekonomi, självbestämmande och folkhälsa i syd, mer av lokal, småskalig och ekologisk odling, där små producenter kan hävda sig på sin lilla marknad. I dag dumpas överskott från storskalig odling i fattiga länder och hotar att slå ut det lokala jordbruket. De s.k. *Farmers rights* reglerar, utan att vara en internationell konvention, den lille bondens rättigheter i relation till de stora företagen. För den lille bonden är GMO ett löfte som inte infrias, utan som fångar honom eller henne i ett beroende och i värsta fall leder till konkurs och svält. Obalansen i världen mellan stora och små, rika och fattiga, företag och svaga stater hotar världsfreden och skapar världshunger. Lösningen är pålitlig, lokal, ekologisk odling med kända sorter, som fungerar i alla väder och som ger eget utsäde. Att man fritt kan dela med sig till sina grannar och kan kombinera ihop maten med andra välkända födoämnen till närings-

riktiga måltider, är världssvältens lösning. Mot denna bakgrund bör Sverige verka för att småjordbrukares rättigheter stärks i internationella konventioner. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Märkning av livsmedel, punkt 4 (kd, v, mp)

av Åsa Domeij (mp), Sven Gunnar Persson (kd) och Kjell-Erik Karlsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om märkning av livsmedel. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:MJ448 yrkande 20, 2005/06:MJ530 yrkande 9, 2005/06: MJ593 yrkande 5 och 2005/06:MJ594 yrkande 29 och avslår motion 2005/06:MJ401 i denna del.

Ställningstagande

Kunskapen om hur miljö och hälsa påverkas av genteknik är inte tillräcklig. De producenter som använder GMO i framställningsprocessen för sina produkter skall tydligt informera om detta. Exempelvis för kött av djur som utfodrats med genetiskt modifierat foder. Sverige bör inom EU-samarbetet och i det internationella samarbetet ha som principiell ståndpunkt att konsumenten genom märkningssystemen skall ha rätt att bestämma huruvida hon/han vill konsumera livsmedel där GMO använts i framställningsprocessen. Vidare bör all inblandning av GMO i en produkt medföra att produkten omfattas av märkningssystemet. Någon nedre gräns för procentandelen GMO-gröda bör således inte finnas. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Forskning m.m., punkt 5 (kd)

av Sven Gunnar Persson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ökade resurser till forskning och säkerhet och riskbedömningar beträffande GMO. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06: MJ594 yrkande 30 och avslår motion 2005/06: MJ593 yrkandena 2 och 9.

Ställningstagande

EG-kommissionen har nyligen gjort en sammanställning och presentation av all forskning rörande säkerhet och risker med genförändrade organismer som finansierats av EU/EG mellan åren 1984 och 2000. Med tanke på att Sverige är en framstående forskningsnation, inte minst inom molekylärbio-logi och bioteknik, är det förvånande att Sverige hamnar sist i denna sammanställning. Sverige är också dåligt på att satsa nationella medel på forskning kring säkerhet och risker med genteknik. Det nämnda är ett oro-ande tecken på att man från det svenska politiska och akademiska etablissemangets sida inte i tillräcklig utsträckning prioriterar denna viktiga problematik. I Vetenskapsrådets rapportserie (nr 2003:6) har en internationell expertgrupp utvärderat svenska forskningsprojekt inom växtfysiologi och växtmolekylärbio-logi, som haft finansiering från Vetenskapsrådet eller Teknikvetenskapliga forskningsrådet (TFR). Slutsatsen av granskningen är att mer forskningsmedel behövs. Experterna har uppfattningen att de låga svenska forskningsanslagen gör att forskningen ofta går på halvfart. Kristdemokraterna menar att mer resurser långsiktigt måste satsas på forskning, inte minst när det gäller säkerhet och riskbedömningar. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Vissa samexistensfrågor, punkt 8 (fp, kd)

av Lennart Fremling (fp), Sven Gunnar Persson (kd) och Anita Brodén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om frågan om samexistens samt skadestånd till konventionella odlare och ekodlare. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06: MJ519 yrkande 36 och avslår motionerna 2005/06: MJ448 yrkande 21 och 2005/06: MJ593 yrkande 3.

Ställningstagande

Det krävs en speciallagstiftning för genmodifierade växter vad avser kommersiellt skydd för konventionella grödor, särskilt ekologiskt odlade grödor, rörande risken för inblandning av GMO. Regeringen har nu uppdragit åt Jordbruksverket att ta fram en förordning kring samexistensen, men den väsentligaste frågan om samexistens, nämligen den om skadestånd till konventionella odlare och ekodlare, berörs inte. Regeringen bör snarast tydliggöra hur denna fråga skall beaktas. Detta bör ges regeringen till känna.

9. Vissa samexistensfrågor, punkt 8 (v, mp)
av Åsa Domeij (mp) och Kjell-Erik Karlsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om samexistens då det gäller samexistens mellan GMO samt konventionella grödor och produkter. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:MJ448 yrkande 21 och avslår motionerna 2005/06:MJ519 yrkande 36 och 2005/06:MJ593 yrkande 3.

Ställningstagande

Det är viktigt att den som använder GMO skall stå för de skador och merkostnader denne orsakar för GMO-fria odlingar eller livsmedelspartier. Detta kan ske genom t.ex. ett strikt skadeståndsansvar i lagstiftningen och särskilda GMO-skadefonder som den som odlar GMO är skyldig att betala in pengar till. Detta bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden.

1. Internationella frågor rörande förbud m.m., punkt 1 (kd)

Sven Gunnar Persson (kd) anför:

I föreliggande betänkande behandlas en rad motionsyrkanden från allmänna motionstiden år 2005. Av lätt insedda skäl kan inte ett sådant betänkande ge en särskilt djuplodande eller heltäckande beskrivning av utvecklingen på området och alla de frågeställningar som väcks till följd av denna utveckling. Kristdemokraterna har i ett antal reservationer på olika områden anmält från majoriteten avvikande ställningstaganden. Under avsnittet ”Internationella frågor rörande förbud m.m.” har jag valt att avstå från att reservera mig till förmån för detta särskilda yttrande.

Kunskapen om hur miljö och hälsa påverkas av genteknik är inte tillräcklig. Kristdemokraterna har konsekvent argumenterat för den s.k. försiktighetsprincipen i EU:s politik vad gäller genmodifierade organismer (GMO). Det är angeläget att genforskningens möjligheter för medicinska, livsmedelstekniska och ekonomiska förbättringar inte motverkas. Men samtidigt åligger det den politiska makten, på nationell och europeisk nivå, att i möjligaste mån skydda medborgarna från oönskade och okända konsekvenser av denna utveckling. Det finns en risk att genmodifierade växter sprider sina anlag till närbesläktade arter och stör ekosystemet. Allergiker kan drabbas om en gen från det allergena ämnet återfinns i en vara som vanligtvis inte framkallar allergiska reaktioner. Riskerna med utsättning av grödor som är resistent mot exempelvis vissa sjukdomar, skadeinsekter eller kemikalier är inte tillräckligt klarlagda.

Växt- och djurförädlingen kan bidra till en utarmning av det genetiska kapitalet genom att konkurrera ut befintliga sorter och raser. Utarmningen av gener ger mindre variation att bygga vidare på. En så bred genetisk bas som möjligt är en form av försäkring inför en okänd framtid. Utifrån förvaltarskapsprincipen skall EU och Sverige vara synnerligen restriktiva i att tillåta introduktion av genetiskt modifierade grödor.

Kristdemokraterna anser att Sverige inom EU skall driva uppfattningen att all tillståndsgivning skall föregås av etisk prövning, nyttoprovning och samhällsekonomisk prövning.

2. Vissa samexistensfrågor, punkt 8 (c)

Claes Västerteg (c) anför:

Modern bioteknik och medicinsk forskning samt informationsteknik utgör tillsammans ett oerhört kraftfullt verktyg som sätter människan i stånd att förändra livets själva grundstenar. Gentekniken är, rätt nyttjad, till stor

nytta inom jordbruk och livsmedelsproduktion liksom inom medicin och miljövard. Utvecklingen går mycket snabbt och nya tillämpningar och produkter presenteras ständigt. Tekniken för alltså med sig stora möjligheter men också betydande risker. Risker som kan vara mycket långsiktiga och svåra att i tid upptäcka om de blir verklighet. När en genmodifierad organism väl har spridits i naturen kan den inte återkallas. Gentekniken måste därför omgärdas av ständig vaksamhet, en öppen och bred samhällsdebatt samt tydliga gränser för vad som är tillåtet för att skydda människan och miljön.

Tillämpningen av genteknik inom jordbruk och livsmedelsproduktion är omdiskuterad och väcker starka reaktioner hos såväl konsumenter som producenter. Det ligger en utmaning i att samtidigt utveckla ny teknik och att ta fram ett regelverk som ger säkerhet för miljön och trygghet för människorna. Försiktighetsprincipen måste alltid tillämpas. Ansvar vid miljöskada måste tillämpas även när det gäller genteknik.

Om möjligheterna med gentekniken skall kunna nyttiggöras utan att äventyra den biologiska mångfalden eller människors hälsa, måste konsumentinformation vara fullkomlig och regler för samexistens måste lösas. Såväl lantbruksföretagare som konsumenter måste känna full trygghet i att de genmodifierade organismerna inte sprids. Det måste finnas ett regelverk som utkräver ansvar och korrekt konsumentinformation samt ett tydligt medborgarinflytande.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06: MJ401 av Rigmor Stenmark och Birgitta Sellén (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om märkning och odling av genmodifierade livsmedel.

2005/06: MJ415 av Sven-Erik Sjöstrand m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att allmänhetens inställning bör överordnas handelsintressen och att regeringen därför inom EU bör verka för att EU skall vara en GMO-fri zon.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall verka för att nationell reglering av GMO-produktion och försäljning samt förbud mot GMO skall tillämpas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall tillämpa försiktighetsprincipen även för produktion, distribution och försäljning av GMO.

2005/06: MJ448 av Åsa Domeij m.fl. (mp, -):

18. Riksdagen tillkännager som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall motsätta sig godkännande av genmodifierade organismer för kommersiella syften i alla relevanta beslutsförel.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett förbud mot genmanipulation av livsmedelsproducerande djur skall införas.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att reglerna för märkning av produkter som består av eller har framställts av GMO skall utökas till att även omfatta varor som har tagits fram med hjälp av GMO-produkter.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ansvarsfrågor då det gäller samexistens mellan GMO, konventionella och ekologiska grödor och produkter.

2005/06: MJ519 av Anita Brodén m.fl. (fp):

35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en enhetlig lagstiftning om avel och förädling som är teknikneutral.

36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om frågan om samexistens och skadestånd till konventionella odlare och ekoodlare.

2005/06: MJ530 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör ha som sin principiella ståndpunkt att konsumenten skall ha rätt att bestämma huruvida hon eller han vill konsumera livsmedel där GMO använts i framställningsprocessen.

2005/06: MJ544 av Kerstin Lundgren (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad öppenhet kring myndigheternas GMO-bedömningar och behovet av förtydligande lagstiftning.

2005/06: MJ593 av Lotta Hedström (mp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att riskforskning om hälsopåverkan och ekologiska effekter av GMO-grödor på sikt ökar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att samodlingsreglerna utformas så att ekologisk odling helt skyddas från intrång av GMO och att säkerhetszonerna runt GMO-odlingar sätts maximalt.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att småjordbrukares rättigheter i patent, avsalu, låntagning och marknadshänseende stärks i internationella avtal och konventioner.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbud mot all inblandning av GMO i livsmedel utan tydlig konsumentmärkning, och en nolltolerans även mot låg inblandning.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet att bredda både den populärvetenskapliga diskursen och den etiska diskussionen om rättvisa, om etiska begränsningar och om att använda andra varelser för sina egna syften genom utökad utbildning och informations spridning.

2005/06: MJ594 av Göran Hägglund m.fl. (kd):

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att någon nedre gräns för procentandelen GMO-gröda i en produkt inte bör finnas i EU:s märkningsystem.

30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att mer resurser långsiktigt måste satsas på forskning, inte minst när det gäller säkerhet och riskbedömningar.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Sverige inom EU skall driva uppfattningen att all tillståndsgivning angående odling av GMO och utsläppande av GMO-produkter på marknaden skall föregås av etisk prövning, nyttoprovning och samhällsekonomisk prövning.